

Birth and Infancy, Carlsruhe

219 O K34/12
 Birth No. 11 4/10 - 1 MAR 1939 Carlsruhe
 PP. 1-11 219 (11) indexed (7/6) A.J. Mahloana

Mosadi xe e le moxolele xa a je mala a nku,
 xa a je diphalo, xa ba je nku, pudi, pholoxe
 di bolailwe ke leswa xolo. Xa a nku byalura,
 xa a je diphio, le motoxo, tsohle tse di
 babaxo bare di ka tse ntsa ngwana bolwetši
 ba selala. Xa a bethwe, xa a roxiwe xa
 a le byalo. Ngwana a bofoloxang a kxona
 a mo šapa ka xobane ba pheba ka xoinama.
 Xa a rate ko bona selo sa xo thswana
 kolobe, sa xobefa, le thšweni le khudu.
 Kxabo le yona xa a rate xo e bona.
 Xa a dumelela xo ya kxole, xo namela
 dilo tša xo kxothlo kxonya. Dinonyane tša
 xo swana le makalakune le makau xa
 a rate xo di bona. O bofa
 di tšwalo ka xo thšephiša, ko bo ya
 xodiino o e a para ka pele, bare
 matinyane yeno aka ha a xo ekiša.
 A ka no roxa monna ka mo a ratang
 a ka se mmethe. Ka lebaka leo
 ke xona mo a lalanang le monna
 wa xaxe. Ke xore xo latana xo fle xo be
 xo boletšwe, xa xona le tšatši le a ka
 se lalang le mosadi.

219

II Birthi No. 11

K34/12

Xa e le xore o e bone ka xo e hloka
o a peya pitsana ya xaxe, le xe a sea
e bone ka xo e hloka xo no swana.

O ja mphokolo wa makxai wa
bolela, xa axanelela xo jeng ba a
a mo tšela bare o otlela sera
teng. Maswana a makhura a makolo
xa a a je, o ja le bese fela; le
lethšere xa a je. Xa a je le xapu
bare le thlola môtse. Môtse ke bolwetši
bya mosadi xo fatša bopéle bya
xaxe. Xa a duma seto se se
swanetšexo xojewa ba mo fa ka
xo phakiša, xe e le ba humi.

Badidi mo xongwe ba palelwexomo
fa. Xa a peya nama o swanetše
xo nyaka mphaka, a ka se ripaxanye
ka seatla, bare dihlale di ka^{ta} tše
tša šalela xšatši le ba fiwa
motho wa kxôe. Xa a le byalo
xa a tsene ka ugwane, le
ka mašakeng xa a tsene, ka
xobane a sale dikweding, xo
tsena bakokolo fela ka mašakeng
le ka ngwaneng.

219 Birth No. 11

K34/12

Monna xa ana se a se ilang, xe ~~a~~ se
 xore a tsene ka mo ntlong yona e xo
 bopyang fela, a se ke a keba keba le
 basadi ba xaxe kamoka. Mme ere ka
 xore a sa tswa a no keba keba. Xe e sa le
 moxolele ba a mo ~~ha~~ laola, bare o
 rwele mošimane xoba ngwanenyana.
 Xe mosadi a belexa banenyana fela,
 ba sokolola tswala ka dihlare, a belexa
 bašimane. Bah Monna xa a letše
 mosadi xa tee, a ka se dire mpa
 mpa ya mosadi e ya šomelwa, ~~a~~ ka
 mo imiša xe a letše nae kxwedi. Kxwedi
 ya xaxe ya fetoxa, a tse ke a hla a
 e bona. Mosadi xe a rata monna a ka
 re xo lala nae xa tee, a ya a senyake
 mongwe a letše, wa bobedi are oseke wa
 wa mpoletla, a phara wa pele. Monna
 a ka s no ikxanetsa are se yena,
 fela xa a dirile xa tee xa a na
 boitatolo, ka xore mosadi o ha ^{mmolela}
 taš mo ba letšeng, xoba e be e
 le ka fase xa sehlare xoba mabya-
 nyeng. Xe a se ^{no} mmotša taš bare
 ikele ka xae mma, ba šala ba mo
 tsene ka dipolelo.

219

Birth No. 11

K34/12

Xe a eketsa, monna wa mosadi a nna are takâlâ are ke ya mmetha, bare aowa morwa mokete molato xa o lwele. Ba xabo mosadi yo le y bona ba šopašopa mosenyi yo, bare o swanetše ~~work~~ xore o lefe, a be are kena le kxomo. Bare re ya e nyaka xona byale, ba be ba tloxe ba e soka le dipudi.

Xe ngwana asa le mmeleng wa mmaxe, ba bala ka dikxwedi, mosadi ore kxwedi yela e nthsetše, ye ke ya bobedi, yee tlang ke ya boraro, byalo byalo xo fihla diroba meno eme ~~bedi~~ bedi, ka ya xo roba mono o tee o tseba xore le tla duma. O tla swara ke lešokô. Xa a sa fulela kwa kxole le xae, o no sepela sepela xona fa motseng, xo fihlela lebaka la xo bofoloka xa xaxwe. Xe lebaka la xo bofoloka le tlike o arabetšwa sehlane ka fase xa maô, xore a tle a bofolore kapela. Sehlane seo ba fiwa ke ngaka ya matwetwe. Sepheko o ya a para le sona xore se modiše se mo lote, a se hlarelwe ke kotsi ye ngwe.

219 y Birth No. 11 K34/12

Mosadi wa moxolele o phela ka xo tlôla
 makhura a kxomo a thobya nokatše,
 le mokokotlo. Ba ba ba una ba mo
 fa dišana a tutetša xore tsela di
 butšwe. Ngwana xe a šetše a tšile ba
 alela matswele ka dihlare ngwana a
 se a thšwe a anyanye, bare a katla
 a nyanya bolwesi. Mosadi xe a be
 bethura, a bina, o xoma tsela.
 mo xongwe a kile a nthša mpa o xoma
 tsela. xo xoma tsela xo fa xongwe xo
 hlokisa motho bana. Basotho ba alafiša
 motho wa xo xoma tsela. Ba bangwe
 ba kxoma xo nthša mpa ka dihlare.
 Monna xe a be a tiya mosadi
 ele moxolele, a tla a xoma tsela xa a
 fiwe molato, ba tla no mmolela ka
 thoko xore xe nkabe aseke a betha
 mosadi wa xa xe, ma mokla nkabe
 filwe ngwana, byale o itii ditše.
 Di jo tše di sa dumelexentša xo o tla
 ngwana a sa le kateng, di dira xore
 ngwana a xole, a tte a pale xo
 tšua, e be lehula mosadi a jewe
 ke ntlo.

219

VIBirth No. II

K34/12

Xe esa le madi, xo ba di bedi sa bopya
 di epelwa ke bakekolo mo ba tsebexo.
 Monna wa xaxe le xo di bona a ka sedi
 bone, xo tee le batho ba ka se di
 bone. Mosadi o belexela ka ntlong
 mo mmuteding, ka fa ntlong e batho
 ba sa tsebexo, ba ka dietsa Setsiba
 se Sengwe sa monna wa xaxe xore
 a se bone xe a belexa. Ba a mo
 kotamisa, a tlaralatse maoto, a ithsama
 ka leboto. Basadi ba ba xo se belexe
 xa ba dumelelwe xo tsena, le basitsang,
 le basimane, le banna. Xo tsena ba ba
 setšexo ba kile ba bona kôma ye,
 bakekolo fela. Xa a setše a le
 tsietsing bakekolo ba a mo dikisetša,
 ba mofa matla xore a se lape, ba mo
 kxa dimola. Basadi ba ba sa belexang
 bona xa ba dumelelwe xo tsena xe
 mosadi yo mongwe a belexa. Xe xo
 le thata bakekolo ba bakxonang, ba sumisa
 diatla ba seka mole, xore a bofoloxe.
 Xe a sa belexe kapela, ba ya ngakeng
 xore a kafe dihlare tša xo
 nyefolola dikxole.

219

VIIBirth No. 11

K34/12

Xe e le la mathomo a belexa o belešwa
 ke bo~~m~~maxe. A mmonth~~sa~~ le mnenelwe.
 Xe e le mahloa adibona o tla itebalebela.
 Yena a ka no belešwa ke yo mong le yo
 mong yo a ^{mo} tsebako. Mosadi xe a hwile
 a belexa bare o bolailwe kentlo. Xe a hwile
 a šetše a belexite ngwana le yena o tla hwa
 ka xobane a sena se a se nyanyang. Xe
 mosadi a belexa xotse le ngwana o bolokwa
 nae bare oya mmopula. Xe a belexite
 ngwana a ka moraxo a hwa, ngwana a
 phela, mosadi oya bolokwa, ngwana
 a tsewa ke ba mi bo mmaxe mosadi,
 monna a iša kxomo ya xo ba fepa,
 xe a sena kxomo o tla tšatši' le a
 yako ke batshea a ba lopolla ka
 kxomo. Xe a sena kxomo akase
 ba bone. Kxomo euwe e bitšwa
 xore ke letswete la bana. Ngwana
 xe a wele o ya hlapišwa ke bo
 kokoaxe, o ripya lehlaka a ke
 bo mmaxe mosadi xe e le ngwana a
 mathomo, xe ele wa bobedi o ripya lehlaka
 ke bo mmaxe le soxana. O ripya lehlaka
 ke batswadi baxaxe, xe a sena batswadi
 mo xongwe baka mmolaeta ngwana.

219

VIII Birth No. 11

K34/12

Xe a se na batswadi a ka itirela xo ripa
 lehlaka. Ba baatši ba lobile bana ka taba
 yeo. mafahla le xe e le ba bararo ka
 ba domelelwe xo ba xona. Ba a bolawa
 ka makhura. Ba a peya ka makhura
 a kxomo a lefehlo, yare xela a fiša, a
 bela, ba ba nweša, ba ehwa. Bare ke
 ba fokodi. Xe ba hwile, batšea pitsa ye
 kxolo, ba ba lokela, ba e khurumela,
 ba ya bo di beng byo botšala, ba ba
 fotošetsa fase-fase xa bona, ya e ba
 lebitla la bona. Xe mosadi a phela ka
 xo beleka mafathla, o tla no swana
 le moopa ya sa belexeng, ngwana
 xe a tswetsšere e le sexole, xa a
 bolawe, o ya lesura a phela. Xe ngwana
 a ka tla a mela meno a ka xodimo pele
 le yena, o ya bolawa, bare ke lešeka.
 Ba ra mmaxe bare e ya kxonyeng, xa
~~sa~~ sa ile kxonyeng ba šala ba a peya
 makhura a kxomo a maswana ba
 mo thswara, ba mo nweša, a ehwa.
 Xe Mmaxe a boya bare ngwana
 ola re bolatile ka xobane ke lešola,
 o tla re loka sethitho, mmaxe a dia
 tswii! tswii! tswii! ~~AB~~

219

ix

Birth No. 11

K34/12

Ba tšea ba o boloka. Mosadi xe a
 belexe o tšea matšatš'i a seswai a ntše
 a le ka fa utlong. Pele lehlaka
 di le se le foforexe, mosadi a kase
 tšwe. Tsatši le lehlaka le foforexang,
 ke kore ngwana o xodile a ka tswela
 ntle a bonwa ke batho, pele a se a
 tšwele ntle o swanetswe ko tšwarwa
 -tšwarwa. Xe a tšwarwa tšwarwa
 ke xe ba mmea, xore le xe batho
 ba xo seka ba ka rata xo mo dira
 kotse, a ba palele, ka xore a theilwe
 ka dihlare, di boye le modiri matšona.
 Xe a se ho tšwarwa tšwarwa, o tšwela
 ntle, xa ba dire monyanya. Papaxo
 ngwana xe e le mohumi o nthša
 Dudi a e bolaya, a direla ngwana
 thari ya ko mamopula. E šuxina ke
 bakkekolo ka motolo, ba e setla ya ba
 ya butšwa. Mo xongwe ba ee fa
 mokxalabye yo mongwe a e šuxa,
 a ba a e butšwiša. Ba thoma
 ba e seka, ba šadiša makoto,
 ba rokelela masoto mo xo yona,
 ya bopula ngwana.

219 x Birth.No.11

K34/12

Baeng ba basepedi xa ba bone ngwana
yo a sa tšoxo ~~be~~ belexwa, xe e le baeng
ba ba tšebexaxo bona ba ammona.)
Fa pele a monyako ba bega lephako
la xo thibela batho. Lephako ke thata
e fomilwe ka dihlatre, e tlo ditšwe ka
sehlare se-senthso. Ba ba le tsebaxo xa ba
tseene, ba kwatama ntle. Le xe molwetši
a lwala kudo, ba bega lephako, xore batho ba
se mo tseenele, ba mo loka sethithe.
Lephako ke sešupo sa xo bonthša xore xo ya
xanetswa. Ngwana xe a senotswalwa xa a
nyanye bommaxe, eupya ~~m~~ maxe o ya a leba
ka dihlatre xoda alafiwa matôtû, ngwana a kxona
anyanya. Sejo saxaxe o nwa nthso. Nthso ke
metse a apeya, a nwešwa mpenzi.
Moxongwe ba e pa diša ba di apeya ba
di apeya bitša xobe bya ngwana.
Mmaxe xe a ile mašemo, xe a boya o
ya ~~hamotwa~~ ^{itxampha} mafsi, xore ngwana a se
nyanye a a fišana. Motswetši o ja
bokobeba maanyaane ba mphokolo. A
thuthuⁿ faletšwa metse le ona a nwa a sa
le bothithe. A thuthuⁿ fatša mala.
Mosa di xe a sa tšo belexa, o robala
ka mpa, a thoba mokokotlo.

219 XI Benths No. 11 K34/12

Mosadi ke a seno beleka o robala ka mpa ya sebete. Ba mo thoba mokokotlo oo, ba ya nao. Ke a mosadi a sa' seno beleka, ka a nwe metse, ka boloi byo bokola. Ke a ka lebala a nwa metse, e tla nama e le ~~moraka~~ lehu la xaxe. Ke a nwele metse a bots'ididi, a nama a kitima le mokokotlo, a ripa senyetsane. Ba bangwe ba be ba a nwe ka seklare sa mošitsša, mošitsša o diya dixwere, ba a di kxabelela ka selong, metse a hixibila, ka morako motswetši a nwa. E tla be e le xona a ~~tho~~ thaxile xo nwa metse a bots'ididi. Basadi ba bangwe, ba be ba fetshe beke tše pedi le, di' le tharo, ba sa nwe meetse, Ba ba senako diša ba dira koyalo.

Ngwana o a pešura sephoko molaleng, o a pešura ke ngaka. Ke le thlaka ke wele bare ngwana o xodile, umaxe kokona a tšua ka utlong. Ka ba di emonyanya.

From A. J. Mahloana, Carlsonhe P. Bag,
end 52¹⁹ via P. P. Rust. Informant Mrs. M. Mahloana